Kabir Ehlinden Yardım İsteyiniz Sözü, Gerçekten Sâbit Bir Hadîs midir?

اَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَأَلِهِ اَجْمَعِينَ

Bundan Sonra…

Bu mes'ele de husûsan zamanımızdaki câhil ve edebsiz neslin Allah dostlarına saldırdıkları ve etlerini ısırıp yemeyi ma'rifet saydıkları, dolayısıyla da zehirlenip bir yana yığıldıkları ve kokuşan leşleriyle insanları rahatsız ettikleri bir mes'ele… Bu süâli cevâblamadan önce, yine mes'eleyle çok yakın alâkası bulunması sebebiyle bilhassa **beş nokta**nın açıklık kazanması îcâb eder:

Birinci Nokta

Rü'yâ, Keşif ve İlhâm Yolu İle Nebî Sallallâhu Aleyhi ve Sellem'den Hadîs Alınabilir mi?

Rü'yâ, Keşif ve ilhâm yolu ile Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'den hadîs alınabilir, diyen birçok hadîs, fıkıh ve akâid âlimi vardır. Bu keşif ile elde edilen hadîsler, hadîs kitâblarındaki senedli hadîsler ise, onları te'yîd ve takviye etmiş olurlar; değilse, diğer Şer'î delîllerin sırları, îzâhları ve tefsîrleri mesâbesinde sayılırlar. Onlardan artık şeyler olmazlar. Bir nevi **Kıyâs** gibi olurlar. Yani hüküm isbât eden değil, var olan, fakat her yanıyla değilse de bir veya birkaç yanıyla gizli kalan hükmü ortaya çıkaran mâhiyyetde olurlar.

Kabirlerdekinden yardım isteyin sözünün, kabir ziyâreti ve tevessül hadîslerinin, sırlarına, îzâhlarına ve tefsîrlerine dâir, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem tarafından bazı yakîn dostlarına bildirilen bir hadîs olma ihtimâli de vardır. Meselâ, **Bilal b. Haris**'in,[1]**Osman b. Huneyf'ın öğrettiği kişi**'nin,[2] **Taberânî, Ebû Bekr b. Mukri', Ebû'ş-Şeyh**'in[3]ile **Utbî**'ninhaber verdiği **bedevî**'nin[4]yaptıkları gibi yapın,denilmiş olabilir. Onlar da ölüden bir çeşit yardım istemişlerdi ve istedikleri yardımı görmüşlerdi. Bunda ard niyyetli olmayan akıllı ilim sâhibleri için inkârı gerektirecek hiç bir yan yoktur.

İkinci Nokta

Nebî Sallallâhu Aleyhi ve Sellem'i Ölümünden Sonra Uyanık İken Görebilir miyiz?

Muhaddis, Hâfız, fakîh, (birçoklarına göre de) müctehid olan **İmâm Celâleddîn es–Süyûtî** bu husûstaki risâlesinde hulâsa olarak şöyle diyor:

Hâl sâhiblerinin, ölümünden sonra Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'i uyanıkken görmeleri, hakkında bana çokça soru soruldu. İlimde (sağlam basan ve doğruya giden) ayağı olmayan zamane ehlinden bir taife bunu inkârda ileri gittiler, garibsediler ve imkânsız buldular. Bu yüzden bu risâleyi yazdım ve ona, **Tenvîru'l-Halek Fî İmkâni Ru'yeti'n-Nebiyyi ve'l–Melek[5] ismini verdim. Bu husûsta sahîh hadîslere tutundum.**

Buhârî,[6] **Müslim**ve **Ebû Dâvud**,[8] Ebû Hureyre radıyellahu anhu'dan Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurdu(ğunu) söylediğini rivâyet ettiler:[7]

"Beni rü'yâda gören uyanıkken de görecektir. Zîrâ şeytân benim kılığıma giremez."[9]

Bu rivâyetin benzerini, **Dârimî** ve **Taberânî** de rivâyet ettiler.

Âlimler, **Beni uyanık iken de görecektir**, sözünün ma'nâsında ilim sâhiblerinin değişik görüşlerinin olduğunu söylemişlerdir.

Kimileri, bu söz, **Beni Kıyâmet'te de görecektir**, ma'nâsındadır, demişlerse de buna i'tirâz

edilmiş ve **böyle bir sınırlandırmada fayda yoktur**. **Zîra, Ümmet'in tamamı, rü'yâda gören ve görmeyenlerin hepsi**, **Kıyâmet'te onu görecektir**, denilmiştir.

Kimileri, **Ona îmân edip de O'ndan uzakta olduğu için O'nu göremeyenlerin, rü'yâsında gördüklerinden dolayı ölmeden evvel O'nu mutlaka görecekleri müjdeleniyor**, demişlerdir.

Kimi âlimler de, hadîsi zâhiri ile almış ve te'vîl etmemişlerdir.[10] **Kim onu rü'yâda görürse uyanıkken de görür, yani kafasındaki gözleriyle** demişlerdir.

Kimileri ise, **kalb gözüyle görür** demişlerdir. Bu iki görüşü, **Kadı Ebû Bekr İbnü'l-Arabî** anlatmıştır.

İmâm Ebû Muhammed, İbnü Ebî Cemre, Buhârî'den seçtiği hadîsler üzerinde yazdığı şerhlerde şöyle demiştir: Bu hadîs, O'nu rü'yâda iken görenin uyanıkken de göreceğini ifâde ediyor. Bu, yaşadığı zamanla öldükten sonraki zamanı da içine alır mı? Yoksa yaşadığı zamanla sınırlı mıdır? O'nu (rü'yâda) her gören için midir? Yoksa O'nun Sünnet'ine uyan, ehliyetli kimse için mi söz konusudur? Lafız umûm/genellik ifâde ediyor. Onu husûsileştirecek delîl bulunmadan **bazılarına hâs**/özel **olduğunu** kim iddiâ ederse, lüzûmsuz bir zorlamaya ve zorakiliğe girmiş olur.

İnsanlardan biri bu lafzın âmm/genel olabileceğini tasdîk etmedi ve aklınca ahkâm kesti; **diri olan, ölen kimseyi, dünyada diri olarak nasıl görebilir**?dedi. Bu sözde iki tehlikeli yan vardır. Birincisi, hevâdan konuşmayan, sâdık olan Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in sözünü tasdîk etmemek, ikincisi de, kadir olan Allah celle celâlühû'nun kudretini ve kudretinin (her şeyi) âciz bırakan (birşey) olduğunu bilmemesi.[11]

Bu kişi, Bakara sûresindeki inek kıssasını, Allah celle celâ-luhu'nun nasıl, **o ölüye, ineğin bir parçası ile vurun** ve **Allah ölüyü işte böyle diriltir**, dediğini, İbrâhîm aleyhisselâm'ın **dört kuş** hakkındaki kıssasını ve Uzeyr aleyhis-selâm'ın kıssasını sanki işitmedi. **Ölüye, ineğin bir parçasını vurma**yı, onun canlanmasına, **İbrâhîm aleyhisselâm'ın çağırması**nı kuşların canlanmasına, '**Uzeyr aleyhisselâm'ın taaccübü**nü kendinin ve eşeğinin ölmesine, sonra da yüz sene sonunda diriltilmelerine sebeb yapan Mevlâ Teâlâ, **Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in rü'yâda görülmesini** (de), **uyanıkken görülmesi**ne sebeb yapar.

Bunu inkâr eden, velîlerin kerâmetlerini (olağanüstü iş ve hâllerini) ya kabûl eder, ya etmez. Eğer kabûl etmeyenlerden ise, onunla konuşmaya değmez. Zîrâ O, Sünnet'in (hattâ Kur'ân'ın) açık delîllerle ortaya koyduğunu (kerâmetin hak olduğunu) inkâr etmektedir. Eğer kerâmeti kabûl edenlerdense, bu (uyanıkken Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'i görmek) dahî o kabîldendir. (Kerâmet türünden birşeydir). Zîrâ, velîlere olağanüstü bir şekilde ulvî ve suflî âlemde bir çok şey açılır. Kerâmet kabûl edilirken bu reddedilmez. **(İbnü Ebî Cemre'nin sözü sona erdi.)**

"Bu herkese şamildir. Kendisinde ehliyyet ve Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in Sünnet'ine uyan kimselere has da değildir" sözünden anlatmak istediği -Allahu a'lem- şudur: Allah celle celâlühû'nun, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in, yerine getirilmemesi imkânsız olan şerefli va'dini, gerçekleştirmesi için, rüyâda görmüş olmakla, bir defa da olsa, va'd edilen **uyanıkken görme** gerçekleşir. Sıradan insanlar için bu, çoğunlukla, ölecekken can çekişirken olur. Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in va'dini gerçekleştirmek için, O'nu görmedikçe can bedenden alınmaz. Avâmdan olmayan, havâsstan olanlara gelince, bu görebilme, onlara gayretleri ve Sünnet'e ittibâ'ları mikda-rınca, hayâtları boyu çok veya az vâki' olur. Sünnet'e uymayı ihmal etmek büyük bir engeldir.

Tirmizî, Târîh'inde, **Ebû Nüaym Delâilü'n-Nübüvve**'de, **Beyheki Delâilü'n-Nübüvve**"de, Ğazâle radıyallahu anhu'dan şöyle dediğini rivâyet ettiler: "İbn-i Husayn bize evi süpürmemizi emretti. Hiç kimseyi görmediğimiz hâlde, **es-selâmu aleykum, es-selâmu aleyküm** sözünü işitiyorduk." **Tirmizî**, bu meleklerin selâmıdır dedi.[12]

İmâm Gazalî'nin talebesi Mâlikî İmâmlarından **Kadı Ebû Bekr İbnü'l-'Arabî** rahmetüllâhi aleyh **Kanûnu't-Te'vîl** isimli kitâbında şöyle diyor:Sûfiyye,"kalbin arındırılması mâsiva bağlantılarının kopartılması, makam mal ve kendi cinsi (olan insanlar) ile içli dışlı olma türünden olan sebeblerin maddelerinin kesilmesi husûslarında, insanın nefsi tertemiz olunca, devamlı bir ilim, sürekli bir amel, Allah celle celâluhu'ya bütünüyle yönelme hâsıl olunca, kalbler O'na açılır, (böylece o) melekleri görür ve sözlerini işitir. Nebîlerin aleyhi-musselâm rûhlarını görür ve sözlerini iştir"diyor. Sonra **İbnü'l-'Arabî** rahimehullah, kendinden olarak şöyle dedi:Nebîlerin ve meleklerin görülmesi ve

sözlerinin işitilmesi, mü'mine kerâmet, kâfire de ukûbet (azâb/istidrâc) olarak mümkindir.[13]

İzz İbn-i Abdisselâm, **el-Kavâidü'l-Kübrâ**'da şöyle diyor: **İbn-i Hâcc**, **el Medhal**'de şöyle dedi: (Ölümünden sonra), uyanık iken, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellemi'n görülmesi dar bir kapıdır (nâdirdir). Bunun, üzerinde gerçekleşeceği kimseler çok azdır. Bu zamanda çok az bulunur. Hattâ, çoğunlukla bu, bulunmayan vasıfta olanlara nasîb olur. Zâhiriyye âlimlerinden biri, uyanık iken, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in görülebileceğini inkâr etti ve bunu şu sözüyle sebeblendirdi: "Fânî göz baki gözü göremez. Nebî sallal-lâhu aleyhi ve sellem ebedîlik yurdundadır. O'nu gördüğü söylenen ise fânî âlemdedir."

Efendim **Ebû Muhammed İbn-i Ebî Cemre** bu müşkil noktayı çözüp ona şu cevâbı vermişti: Mü'minler öldüklerinde Allah celle celâlühû'yu göreceklerdir. Hâlbuki O Allah celle celâlühû fânî değildir/ölmez, fakat mü'minlerden birisi günde yetmiş kez ölür."

Bârizî, **Tevsîku Urâ'l-İslâm** isimli kitâbında demiştir ki; **Beyheki**, **Kitâbu'l-İ'tikad**'da şöyle söylemiştir: "Nebîlerin rûhları alındıklarından sonra iade edilir ve bu sebeble onlar Rablerinin katında şehîdler gibidirler."

Bârizî şöyle diyor:Zamanımızda ve geçmişteki velîlerden bir topluluktan Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'i ölümünden sonra uyanıkken gördükleri işitilmiştir. Şeyh İmâm Şeyhü'l-İslâm **Ebû'l-Beyân ed-Dımeşkî** şiirinde, bunu anlatıyor. **Ekmelüddîn el-Bâbertî el-Hanefî, Şerhu'l-Meşârık**'da, **Ğazâlî el-Munkız**'da, **Şeyh Safıyyuddîn** ve diğerleri (başka kitâblarda), uyanıkken Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in görülebileceğini söylemişlerdir.Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in vefâtında sonra diri olduğunu, **üstâz Abdulkâhır İbn-i Mansûr el-Bağdâdî** ve **İmâm Kurtubî**, **Tezkire**'de söylüyor.

Kurtubî, Tezkire'de şöyle diyor: Enbiyâ aleyhimusselâm'ın ölümleri bizden ğaib olmalarına dönen şeydir. Öyle ki, her ne kadar diri olarak mevcud iseler de, biz onları göremeyiz. Bu, meleklerdeki hal gibidir. Zîrâ, onlar canlı olarak vardırlar ama, onları, Allah'ın biz insanlardan kerâmetine has kıldıkları dışında hiç kimse göremez.[14]

Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in uyanıkken görülmesi, çok kere kalb iledir. Sonra iş gözle görmeye varır. Bu iki tür görme, Ebû Bekr İbnü'l-Arabî'den nakledilmiştir. Ancak, gözle görmek demek, insanların birbirlerini görmesi gibi değildir. O, sadece hâl ile alâkalı bir beraber oluştur, Berzah'la ilgili bir durumdur, vicdânî bir şeydir. Hakîkatini ancak başına gelen bilir.

Üçüncü Nokta

Nebî Sallallâhu Aleyhi ve Sellem'i Öldükten Sonra, Dünyada, Uyanıkken Görmek Mümkinse, Bu Nasıl olur?

Nebî sallallâhu aleyhi ve selle-m'i öldükten sonra dünyâda görmek, cismi ve rûhu ile zâtını mı, yoksa misâlini mi görmektir?

Benim gördüğüm hâl sâhibleri, **misâlini görmektir**, diyorlar.

Ğazâlî de bunu açıkça ifâde etti ve, **murâd, cismini ve bedenini değil, aksine misâlini görmektir**,dedi… Gördüğü şekil, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in rûhu da değil, şahsı da değildir. Aksine o (gördüğü), O'nun sallallâhu aleyhi ve sellem'in misâlidir. Tahkik bunu gerektiriyor.

Kadı Ebû Bekr İbnu'l-Arabî mes'eleyi ayırıyor ve şöyle diyor: Nebî sallallâhu aleyhi ve selem'in bilinen sıfatlarıyla görülmesi hakîkî bir idrâktir. (Gerçekten zâtını görmektir.) Zâtının görülmesi imkânsız değildir. Sıfatlarından başka bir şekilde görülmesi de misâlini görmektir. (İbnu'l-Arabî'nin) bu dediği son derece güzeldir. Böyledir, çünkü, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem ve diğer Nebîler aleyhi-muselâm diridirler. Öldükten sonra rûhları onlara geri çevrilir. Ve onlara kabirlerinden çıkmağa, ulvî ve süflî mülkte (âlemde) tasarruf/iş yapma izni verilir.

Bu nakiller ve hadîslerin tamamından şu ortaya çıkmaktadır: Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem cesedi ve rûhu ile sağken ki şekliyle diridir ve yeryüzünün her tarafında ve melekût âleminde dilediği yere gider ve orada tasarruf eder. Ölmeden evvelki şeklindedir ve ondan hiç bir şey değişmemiştir. O, sallallâhu aleyhi ve sellem, cesediyle canlı olmasına rağmen, meleklerin gizli kalması gibi, gözlerden gizlenmiştir. Bu yüzden, Allah celle celâlühû, O'nu sallallâhu aleyhi vesellem'i görme kerâmetini vermeyi dilediği

kimseden perdeyi kaldırmağı murâd edince, o kişi O'nu sallallâhu aleyhi vesellem'i bulunduğu şekliyle görür. Buna hiçbir mâni' yoktur. **Misâlini görmek** ile sınırlandırmayı gerektirecek de hiç bir şey mevcûd değildir…"[15]**(Tenvîru'l-Halek'den hulâsa nakil bitti.)**

İmâm Süyutî'nin bu tahkîkinde hatâ olamaz mı? Olabilir. Bunda ne Aklî, ne Şer'î, ne de âdî (âdetle alâkalı) bir Muhâl/olamazlık yoktur. Ancak **Câiz**liğin İmkânı/olabilirliği vukûunu/olduğunu göstermeyeceğinden şu hatanın vâkı' olup olmadığını bilmiyorum. Bu noktada bildiğim şeylerden üçü şunlardır: **Birincisi**: Asl olan hata olmamasıdır. **İkincisi**, bunca büyük müfessir, muhaddis, fakîh ve kelâmcıyı, âyetleri anlamamak, hattâ **apaçık âyetleri** görmemek, daha da ileri giderek (bazı edebsizlerce) onları müşriklik ile suçlayabilmek için câhil olmak da yetmez… Bunun yanında en hafifi **ahmaklık** olan bir çok menfî sıfatlara dahî sâhib olmak lâzımdır. **Üçüncüsü**: Te'vîlin nassların ve akl-i selîm îcâbı olduğu yerlerdeki lüzûmlu te'vîl'i inkâr edenler, burada zâhir mânaya mâni' hiçbir aklî ve Şer'î sebeb yokken zâhiri terk edip te'vîle kaçıyorlar; bu bir sahtekârlık veya tenâkuzdur.

Büyük Müfessir, Allâme Âlûsî, Rûhu'l-Meânî'sinde mes'e-leyi leh ve aleyhteki delîl ve mülâhazalarla ele alır ve uzun uzun tahlîl eder. Bir takım tereddütleri göz ardı edemez; lâkin, bunu haber veren büyüklerin **doğru söylemediklerini** diyemeyeceğini ifâde etmekle tercîhini kabûlden yana ihsâs eder. [16]

Şâfiî hadîs âlimlerinden Buhârî Şârihi büyük muhaddis **Aclûnî**, **Keşfu'l-Hafâ** isimli eserinde, **Kim nefsini bilirse Rabbini bilir, tanır**, meâlindeki hadîs diye nakledile gelen sözü ele aldıkta, Hâfız Zehebî'nin hadîs hâfızlarının terceme-i hâllerinden bahseden kitâbında tanıttığı ve lehinde ve aleyhinde konuşmaktan kaçındığı İbn-i Arabî'den, **Resûlüllah sallâl-lahu aleyhi ve sellem'den** (ölümünden sonra) **vâsıtasız hadîs alınabileceğ**ini nakleder ve buna i'tirâz da etmez. [17]

Hâfız **Muhammed Murtezâ ez-Zebîdî** de, **el-Mu'cemu'l-Muhtass** isimli eserinde bu uyanıkken buluşmayı ve görüşmeyi kabûl ediyor.[18]

Allâme Seyyid Abdu'l-Hâdî Necâ el-Ebyârî, (Ö:1305)İmâm Kastallânî'ye âid Buhârî Şerhi **İrşâdü's-Sârî**'nin -çoğu Hadîs Usûlü'ne dâir olan- **Mukaddime**'si üzerine yazdığı değerli haşiyesi **Neylü'l-Emânî**'de, **Âlî İsnâd** bahsindeşöyle diyor:

Derim ki;Bu çeşit (Âlî isnâd'dan) **musâfaha ile müselsel hadîs** bana da geldi; benimle Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem arasında sadece dört râvî vardı:

Bu hadîsi bana, Şeyh-i Ecell/en büyük Şeyh Seyyid Ömer İbn-i Sevde el Mehdî el Meğribî, …(şeklinde) musâfaha ederek haber verdi. O, "bana Efendim Muhammed es-Sünûsî benimle böyle musâfaha ederek rivâyet etti" dedi. (O), "bana, Efendim Muhammed b. İdris benimle musâfaha ederek rivâyet etti" (dedi) (O), "benimle musâfaha ederek, bana, İmâm-ı Ekber Muhyiddin b. Arabî rivâyet etti" (dedi). (O); "benimle musfaha ederek, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem (şöyle) buyurdu" (dedi):

Ey Allahım! Benimle şu kardeşimi bağışla ve bizi rahmetine sok. Sen, rahmet edenlerin en çok rahmet edenisin.

Zikri geçen Şeyhimiz (şöyle)dedi:İbn-i İdris'in İbn-i Arabî'den rivâyeti ile, İbn-i Arabî'nin Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sel-lem'den (musâfahalaşarak) yaptığı rivâyetin ikisi de kerâmet yoluyladır. Çünki, İbn-i İdris İbn-i Arabî ile, İbn-i Arabî de Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellemle buluşmamıştır.

(**Şeyhimiz** Şöyle) dedi:Bereketlenmek için, bu yollarla, şunlardan, husûsiyetle Sıddîkıyyet makamından alınacak bu gibi rivâyetlerde bir zarar yoktur. Sıddîkıyyet Ehli katında bununla hadîs rivâyeti, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in (aşağıdaki) şu sözü doğrultusunda câizdir;

Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'e sığırın ve kurdun konuştuğu haber verilince ve insanlar, **sübhanellah! sığır ve kurt konuşuyor**! deyince, -ki, haberleri Sahîh'tedir- O,

Ben, **Ebû Bekr ve Ömer** (buna) **îmân ettik** buyurdu.[19]

Evet, yukarıdaki (18 Nolu) dipnotta da temâs ettiğimiz gibi, İbnü Hacer, "kimi sâlih zâtlar uyanıkken görüşmeyi haber verdiyseler de bununun müşkil olduğunu/içinden çıkılması zor bir şey olacağını, çünki o takdîrde Onu görenin Sahâbî olacağını" söylemiştir. Lâkin bu ön kabûle dayanan takdîrin nassın zâhirine mâni' bir karîne olamayacağı açıktır. Çünki, dayanılan Sahâbî tâ'rîfı olabilir ki kendi hayâtıyla sınırlıdır. Her ne

kadar İbn-i Hacer bu ihtimâli Hadır (Hızır) aleyhisselâm ve 'Isâ aleyhisselâm için de bahis mevzûu ettiyse de ve bir görüşe göre onları Sahâbî sayıp el-Isâbe'sine koyduysa da, bu başkalarınca ne önceden ne de sonradan şleri sürülmedi. Sürüldü veya sürüldüğü farz edilse bile bunun pratikte bir şeyi değiştirmeyecek mücerred kabûlden öteye geçmeyeceği zâhirdir. Zîrâ bir kimsenin Sahâbî oluşu başkalarına nisbetle rivâyeti noktasıda mühim idi. Sahâbîliği münâkaşalı olan kimselerin rivâyetleri ona göre münâkaşalıdır. Tabî yollardan Sahâbî olmak münâkaşalı olur da buna istinâden rivâyet dahî münâkaşalı hâle gelirse, fevkalâde/olağan üstü yollarla Sahâbî olduğu münâkaşalı olarak farzedilirse, ne olur? Hâsılı âdî/olağan bir hâli âdet üstü bir hâle kıyâs doğru olmaz. Hâsılı bu kişi bilinen ma'nâda Sahâbî olmaz.

Mes'eleye başka bir tarafdan bakılarak değişik ve farklı yandan bir Sahâbî olduğu söylense ne olur, ne mahzûru olabilir? O zaman farklı bir Sahâbînin farklı bir vâsıtasız rivâyeti bahis mevzûu olur. "**Değişik**" demekle rivâyetinin ahkâm-ı fıkhiyyede delîl kabûl edilmeyecek olduğunu, ama teberrüklerde, müjdelerde, sırlarda ve fazîletlerde sâlih rü'yânın üstünde bir değer taşıyacağını kasd-ediyoruz. İbn-i Hacer gibi bir muhaddisin rüyâda Resûlüllâh sallal-lâhu aleyhi ve sellem'den duyduğu bir sözü mezhebinin fazîletine işâret kabûl etmesi bu dediğimizin inkârı hak eden garib bir kanâat olmadığına yeter bir na'ziret de mi olamaz?

Hâsılı, Müfessir, Muhaddis, Fakîh ve Akâid âlimi olanlardan bir çoğuna göre, **lâyık olanlar**, (ölümünden sonra) Resûlullah sallal-lâhu aleyhi ve sellem ve melekler ile uyanıkken görüşebilir. Rü'yâ-dayken zâten ittifakla görüşebilirler. Ve, şeytân O'nun sallallâhu aleyhi ve sellem'in sûretine giremez. **Rüyâda O'nu gören hakkı görmüştür**.[20]

Dördüncü Nokta

Allah Celle Celâlühû Rüyâda Görülebilir mi?

Evet, bir takım rivâyetlere ve onlara dayanan bazı âlimlere göre Allah celle celâluhu rü'yâda görülebilir.

Rivâyetlerden Bir Kısmı:

Bir:"Rabbimi (rü'yâda) en güzel bir şekilde gördüm"[21]

İki: "Rabbim bana en güzel bir sûrette geldi."

Üç: "Bu gece Rabbim bana geldi…"

(Râvî) zannedersem O, "rü'yâ-da" demek istiyor, (dedi).[22]

Dört: "Kim Rabbini rü'yâsında görürse cennete girer."[23]

İmâm Suyûtî şöyle diyor:

Hadîsi aynı zamanda **Abdürrezzak**, **Abd İbn-i Humeyd** ve **Muhammed İbnü Nasr** rivâyet etmiş olup, Ahmed İbn-i Hanbel'in râvileri, Sahîh'in râvileridir.[24]

Beş: "…Ve namazımda hafîf uyukladım, uyuklama bana ğalib geldi. Bir de ne göreyim, Rabbim tebâreke ve teâlâ! En güzel bir sûrette…"[25]

Ahmed 'Abdurrâmân el-Bennâ, Ahmed b. Hanbel'in Abdullâh b. 'Abbâs radıyallâhu anhu'dan yaptığı "**Rabbim 'azze ve celle bu gece bana en güzel bir sûrette geldi**" rivâyeti münâsebetiyle şöyle diyor: Bu rü'yâdaydı. Râvînin "zannedersem o uykudaydı" sözü bunu göstermektedir. Buna yine Muâz radıyallâhu anhu'nun Tirmizî'deki "**yalnız kaldığımda uyukladım ve** (uykumda) **ağırlaştım. Birde ne göreyim!.. Rabbim!…**" hadîsi de delâlet etmektedir. Lâkin İmâm Ahmed'in ileride Muâz radıyallâhu anhu'dan gelecek olan rivâyetinde "**Namazımda uyukladım. Nihâyet uyandım. Bir de ne göreyim!.. Rabbim**(i) **en güzel bir şekilde** (görmekteyim)…" sözü gelmiştir. Bunun açık ma'nâsı Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in Allah'ı uyanık iken gördüğüdür. **İbnü Hacer el-Mekkî** şöyle demiştir: Açığı odur ki, "**hattâ isteykaztü**"/"nihâyet uyandım" ifâdesi "**hattâ isteskaltü**"/"nihâyet iyice ağırlaştım, daldım" ifâdesinin tashîfi/harflerinin hatâen değiştirilmiş hâlidir. Mahfûz olan Ahmed ve Tirmizî'nin rivâyetindeki lafızdır. **(İbnü Hacer'in sözü bitti.)**

Ben (Ahmed Abdurrahmân el-Bennâ) derim ki, **Hâfız İbn-ü Kesîr** Tefsîrinde, Muâz radıyallâhu anhu'nun hadîsini zikrettikten sonra şöyle dedi: Muâz hadîsi meşhûr rüyâ hadîsidir. Onun uyanıklıkta olduğunu kabûl edenler yanılmışlardır. Bu hadîs Sünen'de bir

çok yolla gelmiştir. Bu hadîs Tirmizî'nin Cehzam b. 'Abdillâh el-Yemâmî'den rivâyet edip "**Hasen** ve **Sahîhdir**" dediği hadîsin aynıdır… **(İbnü Kesîr'den nakil son buldu.)**

Nûruddîn es-Sâbûnî (Ö:580) de[26] Hz. Ömer radıllahu anhu'dan ve birçoklarından bunun câiz ve vâki' olduğunu nakleder.[27]

Mühim Bir Süâl: Cisim olmayan ve şekli bulunmayan Allah celle celâlühû rü'yâda nasıl görülebilir?

Aliyyu'l-Kârî, Mişkâtü'l-Mesâbîh Şerhi olan Mirkât'tâ,[28] Ahmed Abdurrahmân el- Bennâ da Müsned-i AhmedİbnHanbel'in tertîb ve şerhi olan el-Fethu'r-Rebbânî'de,[29] bunda, bir müşkilin olmadığını, zîrâ rü'yâda şekilsiz şeylerin şekilli, şekilli şeylerin de şekilsiz bir biçimde görülebileceğini, bundan Allah celle celâluhu'nun şeklinin olması lâzım gelmeyeceğini ifâde ediyorlar.

Demek ki, bunlara göre Allâh bile rüyâda görülebiliyor.

Demem o ki, bir Allah dostu, ölümünden sonra Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'i rüyâda veya uyanıkken görse, ondan bir söz işitse ve **Resûlüllah sallal-lâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki**, yahud, Allah celle celâluhû'yu rü'yâda görse ve ondan bir söz işitse ve **Allah celle celâlühû buyurdu ki**,dese bu sözler onlara i'timâdı olanlarca dilden dile nakledilse, bir hadîs veya hadîs-i kudsî gibi aktarılsa, bundan bir yalan ve iftirâ lâzım gelmez. Hadîs ve akâid ilmi açısından bu böyledir. Hüccet olup olmaması mes'elesi ise ayrı bir husûstur. Selef'den bu husûslarda birçok rivâyetler vardır.

Sûfiyye'nin, gerek Mevlâ Teâlâ'dan bir çeşit kudsî hadîs ve gerekse Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den hadîsi bu yollarla alabileceğini, bunca âlimin ifâdelerine dayanarak kabûl edecek olursak, geriye, bu rivâyetlerin sıhhat dereceleri mes'elesi kalıyor.

Keşif hatâsı ihtimâli yüzünden, bu rivâyetler, elbette **zann** ifâde ederler.

Haber-i Vâhid'in, yani Mütevâ-tir (ve -Henefîlerin çoğuna göre de- Meşhûr) olmayan sahîh rivâyetlerin bile Cumhûr'a göre az da olsa **zann** ifâde ettiğini ilim erbâbı bilir.

Bu, Haber-i Vâhid türünden olan rivâyetlerin zayıf isnâdlı olanlarının dahî her hâl ü kârda atılmadığını, hele, tercîh bahis mevzûu olmadığında, yahud nasslarla çelişmediğinde veya zayıflık çeşitli sebeblerle şiddetli olmadığı ve telâfisi olduğu hâllerde, veya başka nass bulunmadığı ve hiç değilse mücerred reyden daha iyidir denilerek bunlarla **müstehablığın** bile sâbit olabileceğini ilim sâhibleri bilirler. Nitekim büyük İmâm Muhakkik **İbn–i Hümâm**, **Fethu'l–Kadîr**'inde bunu açıkça ifâde eder.[30]

Öyleyse, Allah dostlarından gelen, isnâdsız ve vâsıtasız rivâyetler, koysunlar Sûfiler'in ve onlara i'timâdı olanların olsun. Kur'ân'a ve Sünnet'e paralel oldukları zaman zâten asıl hüccet ve delîl bunlar değil paralel oldukları nasslar olmuş olur ki, ortada **hüccet olup olmamaları** müşkili de kalmaz. Nasslara şâhid olmaları ve onları te'yîd etmeleri de az şey değildir.

Geriye, bunlardan nasslara hangilerinin uygun olduğu hangilerinin de uygun olmadığı mes'elesi kalıyor ki, bu da ilim erbâbının işidir. Zamâne cazgırları ve ham Haricîler'in işi değildir…

Bir daha tekrâr etmiş olalım ki, keşfe ilhâma ve sâlih rü'yâya istinâden, **Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki**.. demek, isnâdsız olduğundan O'na sallallâhu aleyhi ve sellem'e yalan iftirâ etmek değildir.

Hem, **Kim kasden bana yalan iftirâ ederse cehennemdeki yerini hazırlasın** hadîsini bu noktada câhilce diline dolayan, İbn-i Kemâl gibi büyük âlimlere Cehennemden arsa ayıran, cehennemin topraklarını parselleyip önüne gelene hibe eden cömert emlakçılığa soyunanlar unutmasınlar ki, bu hadîsin palasının her iki tarafı da keskindir; hasımlarına salladıkları bu palanın arka kısımlarıyla kendilerini de doğrayabilirler. Resûlullah sallal-lâhu aleyhi ve sellem'in demediğini **dedi** demek ona yalan iftirâ oluyor da, dediğini **demedi** deyip inkâr etmek ne oluyor? İftira olmuyor mu? Elbette olur. Çünki,

Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle de buyurdu:

"Kime benden bir söz ulaşır da onu yalanlarsa, O, üç kişiyi yalanlamış olur; Allah celle celâluhû'yu, Resûlüllâh sallallâhu aleyhi ve sellem'i ve onu haber vereni."[31]

Öyleyse sâbit bir rivâyet için **uydurmadır** diyenler de cehennemden arsa ve köşk veyâ villâ beğen sinler.

Beşinci Nokta
Hadîs Âlimlerinin, Bazı Hadîslerin Uydurma Olup Olmadığında İhtilâf Etmeleri Neyi Gösterir?

Burada, mü'minlerin, insan şeytânları tarafından şaşırtılmalarına mâni' olmak için bir suâlin cevablandırılarak mühim bir noktanın iyice açıklık kazanması lâzımdır.

Süâl:Hadîs âlimlerinin, bazı hadîslerin **uydurma hadîs** olup olmadığında ihtilaf etmişlerdir. Öyleyse ikisinden, yani **uydurmadır** diyen ile **uydurma değildir** diyenden biri Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'e iftirâ etmiş oluyor; öyle mi?

Cevâb: Hayır, iftirâ etmiş olmaz. Çünki, şu husûs yukarıda dediğimizden ayrı bir şeydir. İctihâdla alâkalı bir mes'eledir. Ortada kasıdlı bir isnâd yoktur. Ancak, ictihâd ehliyetine sâhib olmayanlarca, ilmî bir mesned olmadan, mücerred kanaatle **uydurmadır** demek ise, iyi niyetle de olsa **kasıd** makamında olabilir.

Doktorlukla ve cerrâhlıkla alâkasız bir kimsenin doktorluğa soyunup kalb ameliyyâtı yapmaya kalkışması ve adam öldürmesi, **kasden adam öldürmek** ma'nâsına gelmese bile, diyet tazmîn etmeyi/ödemeyi de mi îcâb ettirmez? Elbette diyet ödeyecektir.

Zîrâ, **Resûlüllah** sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu: "Kim önceden doktorluğu bilinmediği halde, doktorluk yapar (da can veya uzuv/organ telef eder) ise, (telef ettiğini) tazmîn eder/öder."[32]

İmâm Hattâbî şöyle demiştir: "Tedâvî eden kimsenin haddi aşıp da hastayı öldürdüğü zaman tazmîn edeceğinde/diyet ödeyeceğinde (âlimler arasında) hiçbir anlaşmazlık bilmiyorum. **Bilmediği bir ilmi ve işi kullanan kişi de haddi aşan biridir.** Bu yüzden O'nun işinden telef doğarsa, diyeti öder ve kısâs O'ndan düşer. Çünki O, bu işi, hastanın izni olmadan tek başına yapmamıştır…."[33]

Muhammed Hayât es-Senbelî de İmâm Hattâbî'nin yukarıdaki sözünü O'ndan aktardıktan sonra, **Fetâvâ**'da böyle denilmiştir; onu Hâşiyelerden birinden[34] naklettik" dedi.[35]

Yine Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu: "Hangi doktor, önceden doktorluğu bilinmediği bir topluluğa doktorluk eder, hastaya zarar verir ve O'nu ifsâd ederse, O, (diyeti) tazmîn eder/öder."[36]

Abdü'l-Ğenî el-Müceddidî,bu hadîsin şerhindeşöyle söyledi: "**Ed-Dürr**'de şunu dedi:

Hacamat yapan birisi, mütehassis olmamasına rağmen (bir kimsenin) gözünden (bir şey) keser de gözü kör olursa, üzerine diyetin yarısı vâcibdir. Eşbâh.**"**[37] (**Müceddidî'den nakil bitti**.)

Demek ki, ehil olmayanların telef ve zararları, bir ilimden yeterince haberi olmayanların açtıkları zararlar yanlarında kalmıyor ve **iş zâyiâtı** kabûl edilip affedilmiyor. Kaldı ki, müctehidler, -çok azı müstesnâ-, dediklerini, kesin söylemezler. Söyleyenler de bir çok defa hatâ ederler. Bu işin müctehidi olduklarından dolayı da yanılsalar bile sevab alırlar. Zîrâ, "Hâkim ictihâd eder de isâbet ederse iki, hatâ ederse bir sevâb alır."[38]Câhiller ise kendilerini onlara kıyâs edemezler. Çünki, "Allah, şübhesiz ki, emânetleri ehline vermenizi size emretmektedir."[39] "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"[40]

Asıl Süâl ve Netîce-i Kelâm
"İşlerinizde Ne Yapacağınızı Şaşırdığınızda Kabir Ehlinden Yardım İsteyiniz," Sözü Bir Hadîs midir?

Cevâb: Sûfîlerin dilinde, **Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem buyurdu ki…** diye başlayarak çokça söylenen bu sözün, hadîs mecmûalarında bulunamadığı bir hakîkattir. Allah celle celâlühû en iyisini bilir. Böylesi bir sözünBüyük Fakîh ve Usûlcü **İbn-i Kemal**'in **Erba'în**'inde isnâdsız olarak bulunması ve Allâme Muhaddis **Aclûnî**'nin **Keşfu'l-Hafâ**'sında, onu zikredilen kitâbdan nakletmesi hadîs ilimlerinden nasîbi olanları elbette tatmîn etmez. Lâkin İslâm'da yüksek mertebelere ulaşmış kimselere hüsn-i zann etmek ve onları bir kalemde yalanlamamak, elden geldiğince mes'elenin sahîh bir te'vîline gitmek de ilmin ve İslâm ahlâkının îcâblarından olduğundan olmalı ki, Aclûnî zamâne kendini bilmezleri gibi bu söz için birden **uydurmadır** diye kestirip atmamış, hüsn-i zannın

îcâbını yerine getirmiştir.[41]

Burada, bahis mevzû'u sözü nakledenlerinin hâfıza kirliliğinden uzak olmaları, adâlet ve diyânetlerine olan i'timâd îcâbı **üç cihet**le, hatta bunlardan **bir**iyle bile sâbit olabileceği kanâatindeyiz:

Birinci Cihet
Rivâyet bi'l-Ma'nâ

Şurası da bir hakîkattir ki, hadîs ilimlerinde ma'nâ ile rivâyet -belli şartlarla- Cumhûra göre câiz ve herkese göre vâki'dir. Evet, şu sözün belli lafızlarının kimi hadîs âlimlerince bilinen Hadîs Usûlü ilmi ölçülerine göre **sâbit olmadığı** söylenmiştir. Lâkin büyük muhaddis ve fakîh **Abdü'l-Hayy el-Leknevî** rahimehullah bu sözün ma'nâsının, aslında, **geçmiş sâlihlerin fetvâsına mürâcaat etmek**,demek olduğunu söylemiştir. Bu arada, **ma'nâsının birçok bakımdan doğru olduğu**nu da ifâde ettikten sonra, bu **doğru** dediği tevcîhlerin bir kaçını zikretmiştir.**[42]** Büyük Muhaddis, koca fakîh, asrının İmâmı **Leknevî**'nin, bu sözü, zamane hâricîleri gibi **şirk** saymayıp sahîh ma'nâlara hamletmesi, yorması ilim, akıl ve idrâk sâhibleri için ibret alınacak bir husûstur. Kendini bilmez câhillere ise her yol asfalt…

Leknevî'nin bu mes'eleyi değişik yanlarıyla değerlendirip îzâh edişleri bize, aşağıdaki rivâyetleri hatırlattı:

Dârimî Hazreti Ömer radıyallâhu anhu'dan rivâyet etti: "Ömer radıllahu anh Şüreyh'e şöyle yazdı: Sana (hükmü) Allah'ın Kitâbında bulunan bir mes'ele gelirse onunla (Allah'ın kitâbı ile) hükmet… Eğer sana Allah'ın Kitâbında (açık bir şekilde) bulunmayan bir mes'ele gelirse Resûlüllah'ın Sünnet'ine bak ve onunla hükmet. Eğer sana Allah'ın ve Resûlüllah'ın Sünnetinde bulunmayan bir mes'ele gelirse, İnsânların üzerinde toplandıklarına bak ve onu al…." [43]

Dârimi ve **Nesâî**,Abdullah ibn-i Mes'ûd radıllahu anhu'dan rivâyet etti: Bu günden sonra kime bir hüküm mes'elesi gelirse, Allah azze ve celle'nin Kitâbındaki ile hükmetsin. Eğer ona Allahın Kitâb'ında (açıkça) bulunmayan mes'ele gelirse Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in hükmettiğiyle hükmetsin. Kime de Allah'ın Kitâb'ında bulunmayan ve Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in hüküm vermediği bir mes'ele gelirse sâlihlerin hükmettikleriyle hükmetsin….[44]

Yine **Dârimî** Abdullâh b. Mes'ûd radıyallâhu anhu'nun kendinin şu sözünü rivâyet etti: **…Eskiye sarılın**.[45]

Kabirdekilerden yardım isteyin sözünün aslının, Hz. Ömer radıllahu anhu'nun ve Abdullah b. Mes'ûd'un yukarıdaki sözleri olabileceğini düşünüyorum. Râşid halîfelerin sözlerinin, geniş ma'nâsı ile **Sünnet**'e dâhil olduğu ilim erbâbınca bilinen bir şeydir. Üstelik bu sözün Merfû'/Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'e âid olma ihtimâli de vardır. Olmadığı farzedilse bile, **Sünnet'ime ve hidâyet üzere olan**, **Râşid Halîfelerimin Sünnet'ine uyun**,[46] hadîsi bu sözün bir cihetle **Hükmen Merfû'** olduğunun açıkdelîlidir.

Hasılı, bu cihetten bakarsak diyebiliriz ki, **kabirdekilerden yardım isteyiniz**, sözü, muhtemelen Hz. Ömer ve İbn-i Mes'ûd radıyallahu anhumâ'nın yukarıdaki sözlerinin **ma'nâ ile yapılan rivâyetler**i netîcesinde bu şekli almıştır. Allahu a'lem…

Ancak, Sûfiyye'nin bu sözden (sadece) bu ma'nâyı anlamadıkları da bir hakîkattir. Öyleyse devâm edelim:

İkinci Cihet
İş'ârî Olan Ma'nâ

Bu noktada dahi deriz ki, Sûfiyye'nin kullana geldikleri bu söz, muhtemelen, Dârimî ve Nesâî'nin yukarıdaki rivâyetlerinin işârî mâ'nâsıdır.**[47]** İşârî ma'nâlara Ehl-i Sünnet'in tefsîrlerinde[48] sıkça rastlanır.

Asrımızın yaşayan Müfessirlerinden Muhammed Ali es-Sâbûnî, **Et-Tibyân** isimli, tefsîr Usûlüne dâir yazdığı eserinde bu bahse genişçe yer verir. O, sözü edilen eserinde, **Zerkeşî**'nin el-Burhân'ından, **Taftazânî**'nin Şerh-i Akâid'inden ve **Süyûtî**'nin el-

İtkân'ından nakiller yaparak **zâhir ma'nâya zıt olmayan işârî ma'nâlar**ın makbûl olduğunu isbât eder. [49]

Üçüncü Cihet
Keşif veyâ Sâlih Rü'yâ[50]

Şâyet bu söz, hadîs mecmualarında isnâd ile gelen rivâyetlerde **lafzan** veya **ma'nen** veya **işâreten** yoksa, deriz ki, muhtemeldir ve mümkindir ki, velîlerin keşfi ve ilhâmı ile sâbittir. Süyûtî'nin ve risâlesinde ismi geçen bir nice âlim yanında Hâfız Muhaddis Zebîdî, Müfessir Âlûsî, Allâme Ebyârî ve nice âlimler tarafından bu kabûl görmektedir. Bu takdîrde elbette muhâlifi bağlamaz. Münkire şifâ yerine maraz olur; ancak Onlara i'timâdı olanlar için bir kıymet ifâde eder. Fakat şunu da burada söyleyelim ki, sadece keşif ve ilhâm kaynaklı hadîs(olduğu söylenen söz)ler, Şer'î bir hüküm isbâtında değil, bazı fazîletler, teberrükler, veya sırlar yâhud irşâd noktalarında gelirler. Sadedinde olduğumuz bu sözü de Sûfiyye-i Aliyye Şer'î bir hüküm isbâtında değil de, bir takım fazîlet ve sırlar isbâtı veya kolaylığa sebeb olması maksadıyla telaffuz etmektedirler. Öyleyse ortada hiçbir yanıyla mahzûr yoktur.

Hüseyin AVNİ

وَصَلَّى اللهُ عَلَى سيدنا محمد وَ عَلَى اٰلِهِ وصحبه كلما ذكره الذاكرون وغفل عن ذكره الغافلون

وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِين

---

[1] **Mâlikü'd-Dâr Hadîsi:** (Not:Bu rivâyetler başka makâlelerimizde dahî geçtiyse bile hem mes'elenin daha bir iyi anlaşılması hem de kafalara kâmilen yerleşmesi için buraya da alınacaktır.)

Hz. Ömer'in radıyellâhu anh halîfeliği zamanında insanlara kıtlık isabet etti de, bir adam Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in kabrine geldi ve şöyle dedi: Ya Resûlullah!.. sallallâhu aleyhi ve selem. Ümmet'in için (Allah celle celâlühû'dan) yağmur iste, zîrâ onlar (neredeyse) helak oldular. Sonra, Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem o adama rü'yâsında göründü ve Ömer'e git selâm söyle ve onlara yağmur yağdırılacağını söyle… buyurdu.

[(Bu haberi, **Beyhekî**, Beyhekî tarikiyle es-**Sübkî**, Ayrıca, **Buhârî**, Târih'inde Ebû Sâlih Zekvân'dan kısaltılmış olarak, **İbnü Ebî Hayseme**, bu vecihden uzun olarak rivâyet etti.. Bu zât, Hâfız, Hüccet, sıka/sağlam biridir. Bunu yine **İbnü Ebi Şeybe**, **el Musannef** (6/356-357, H: 32002).'de rivâyet etmiş, **İbn-i Hacer, el-Feth** (**2/338**)'de bu rivâyetin isnâdının **Sahîh** olduğunu söylemiş ve "rü'yâyı gören, Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim'den biri olan **Bilal İbnü Hâris el- Muzenî**'dir; nitekim **Seyf**, **El-Futûh**'da böyle rivâyet etti," demişdir. Bu rivâyet, Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim'in, ölümünden sonra Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem ile istiska etmekteki (ondan bir şey istemelerine dâir) amelleri husûsunda bir nassdır. İçlerinden hiç biri şu haber kendilerine ulaşmasına rağmen onu inkâr etmedi. Mü'minlerin Emîri'ne götürülen haber yayılır. İşte bu yüzden şu rivâyet birilerine yalan söz isnâd edenlerin dilini koparır.) Kevserî, Mahku't-Tekavvul'den kısaltarak, Makâlât: 388-389]

Bu Haberin Mühim Noktalarından Bazısı

Bir: Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem kabrindeyken kendisinden bir Sahâbî tarafından yağmur düâsı istenmesi.

İki: Ondan isteyenin isteğini Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in bilmesi.

Üç: Bu maksadla Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'in düâ etmesi.

Dört: Bu işe, Sahâbe radıyallahu anhüm'un karşı çıkmaması, yani bu husûsta bir çeşit sükûtî icmâ'ın hâsıl olması.

Beş: Zamanımızdaki âlimlik pozlarındaki kimi câhillerin yaptığı gibi Selef/Sahâbe rıdvanullâhi teâlâ aleyhim ve Tâbiîn tarafından bu işin Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'e ibâdet edilmesi,

ve Allah celle celâlühû'ya şirk koşulması ma'nâsında kabûl edilmeyip **açık** ve **kapalı** âyetlere ters görülmemesi.

Altı: Bazı câhillerin bu rivâyetleri **zayıf** kabûl etmeleri rivâyetin zayıflığını değil, kendilerinin hiçliğini gösterir. İbn-i Kesîr (el-Bidâye:1/91), ve benzeri hadîs hâfızları buna **sahîhtir** dedikten sonra onlara susmaktan başka ne düşer ki?!. (Bunlar henüz yayınlanmamış bir risâlemizden alınmıştır.)

[2] **Osman İbn-i Huneyf radııyellâhu anh Hadîsi**: (Not:Bu rivâyetler dahî başka makâlelerde de geçtiyse bile hem mes'elenin daha bir iyi anlaşılması hem de kafalara kâmilen yerleşmesi için buraya da alınacaktır.)

Halîfeliği zamanında bir adam, Hz. Osman radııyellâhu anhu'ya bir ihtiyacı için gidip geliyordu. Hz. Osman radııyellâhu anhu O'na iltifât etmiyor hâcetine bakmıyordu. Adam bunu Osman İbn-i Huneyf'e şikâyet etti. Osman İbn-i Huneyf radııyellâhu anh da O'na, "Abdest yerine git; abdest al ve namaz kıl; sonra da '**Ey Allah'ım!.. Ben rahmet Nebîsi olan Nebîn Muhammed sallallâhu aleyhi ve sellem ile sana yöneliyorum ve senden istiyorum. Ey Muhammed!… Ben, ihtiyacımın görülmesi için seninle Rabbime yöneliyorum** diyerek düâ et: ve hâcetini söyle" dedi.. Adam gitti ve bunu yaptı. Sonra da Hz. Osman radıyallahu anhu'ya geldi. Kapıcı O'na gitti, elinden tuttu; O'nu Hz. Osman radııyellâhu anhu'nun yanına soktu. Onunla oturttu ve **O'na Hâcetini söyle** dedi. O da, hacetini söyledi. Hz. Osman radııyellâhu anhu da hâcetini yerine getirdi.

[Bunu, **Taberânî**, **el-Kebîr**'de (**9/30-31**) ve **es-Sağir**'de **(Er-Ravdu'd-Dânî:1/306-307)** rivâyet edip (**es- Sağîr**'de) **sahîh** olduğunu söylemiştir. Yine **Beyhekî, Delâilü'n-Nübüvve**'sinde **sahîh olan iki isnâd** ile.**(6/116-118)** rivâyet etmişdir.**El-Heysemi, (Mecmauz-Zevâid**'de(**2/279**), **Taberânî**'den **İsnâd**ının **sahîh** olduğunu nakletmiştir **El-Münzirî** de (**et-Terğîb ve't-Terhîb**'de **Sh:129 H:1008) Taberânî'**den naklen ve susmakla ikrâr ederek **Sahîh** olduğu hükmüne iştirâk etmiştir:, (Dâru'l-Kitâbu'l-'Arabî.**)** Kezâ **el-Makdisî** de bu haberin **Sahîh** olduğunu söyleyenlerdendir. (**Kevserî, Makâlât: 391** Bazı tasarruflarla.)]

Bu hakîkati, **İbn-i Teymiyye** de i'tirâf etmektedir. (**Kâidetün Celîle**: 96-99)Lâkin zavallı, burada Sahâbî radıyellahu anhu'nun fehmini ve anlayışını hatâlı buluyor. Bu toslamanın zararı elbette sadece kendinedir, Sahâbî'ye değil.

Bu rivâyetin isnâdı üzerinde şübheler uyandırmaya kalkan zamâne câhillerinin cehâletlerini İnşâellah ileriki makâlelrde ortaya koyacağız.

Haberdeki Mühim Noktalardan Bazısı

Bir: Osman İbn-i Huneyf radııyellâhu anhu'nun hâcet düâsını (geçen şekliyle) Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem'in yaşadığı zamana hâs görmemiştir.

İki:Bü düâyı **açık âyetlere zıt** ve **şirk** görmemiştir.

Üç:Bunu, zemâne hâricîleri gibi hâşa **Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'e ibâdet etmek** olarak kabûl etmemiştir.

[3] İmâm Ebû Bekr İbnü Mukri' rahimehullâhu teâlâ şöyle dedi: Ben, Taberânî ve Ebû'ş-Şeyh Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem'in Haremindeydik. Açlık bizde te'sir ettiği bir hâldeydik. O gün visâl yapmıştık, önceki günün orucundan iftar etmeden oruç tutuyorduk. Akşam vakti olunca, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in kabrine geldim. Yâ Resûlellah sallâhu aleyhi ve sellem! Açız, dedim ve döndüm. Bunun üzerine Ebû'l-Kâsim (Taberânî) bana, otur, ya rızık gelecek veya ölüm, dedi. Ebû Bekr, ben ve Ebû'ş-Şeyh uyuduk, Taberânî oturuyor ve bir şeye bakıyordu, dedi. Vakit geçmeden bir alevî geldi ve kapıyı çaldı ve kapıyı ona açtık. Bir de ne görelim ki, onunla beraber iki hizmetçi çocuk, her birinin elinde de içinde bir çok şey bulunan birer zenbîl var. Oturduk ve yedik. Kalanı da hizmetçi çocuğun alacağını zannettik. Döndü gitti ve kalanları da bize bıraktı. Yemeği bitirince, Alevî, "ey topluluk! Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem'e mi şikâyet ettiniz? Zîrâ ben Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem'i rüyâmda gördüm, size bir şey taşımamı bana emretti" dedi. [(Mısbâhu'z-Zalâm: 61) Mısbâhu'z-Zalâm Muhakkıkı, bu rivâyeti İmâm Zehebî'nin, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâda (16/400), Tâcüddîn es-Sübkî'nin de, Tabakâtü'ş-Şâfiiyyeti'l-Kübrâ'da (2/251) zikrettiğini söylemiştir. (Aynı yer)] (Bunlar da yukarıda sözünü ettiğimiz henüz yayınlanmamış bir risâlemizden alınmıştır.)

[4] **Hâfız Abdullah el-Ğumârî** bu kıssa için şöyle diyor: **İbn-i Kesîr** bu ("Şâyet onlar kendilerine zulmettiklerinde, sana gelseler ve Allah celle celâlühû'dan mağfiret isteseler ve Resûlullah sallallâhu aleyhi ve selem de onlar için mağfiret dilese, elbette Allah celle celâlühû'yu tevbeleri çok fazla kabûl edici ve çok merhamet edici olarak bulurlardı") âyetin tefsîrinde Bedevî'nin meşhûr hikâyesini zikretti. Onu, Beyhekî Şuab(u'l-Îmân)da, İbnü'l-Cevzî, Mesîru'l-Ğarâmi's-Sâkin'de ve İbn-i Asâkir, Târîh'de, Muhammed İbn-i Harb el-Hilâl'den rivâyet ettiler. (Utbînin kıssasını anlattı.)

Hâfız İbnü Abdi'l-Hâdî el-Makdisî şöyle dedi: Bu hikâyeyi, ba'zıları Utbî'den isnâdsız olarak rivâyet ettiler. Ba'zıları onu, Muhammed İbn-i Harb el-Hilâlî'den, rivâyet etmektedir. Kimileri de onu, Muhammed İbn-i Harb'den, O, Ebû'l-Hasen ez-Za'ferânî'den, O dahî Bedevî'den rivâyet etmektedir.

Beyhekî bunu, Şuabu'l-Îmân kitabında muzlim/karanlık, râvîleri tanınmayan bir isnâd ile Muhammed İbn-i Yezîd el-Basrî'den, O da Ebû Harb el-Hilâlî'den rivâyet etti… **(İbnü Abdi'l-Hâdî'den nakil bitti.)**

Ben (Ğumârî) **de şöyle derim**: İbnü Abdi'l-Hâdî'nin anlattıkları, en fazla, hikâyenin zayıf olmasını gerektirir. Çünki, râvîlerinde yalancı veya yalanla ithâm edilen bir kimseyi zikretmedi. Bilhassa, onu, İbn-i Kesîr zikredip hakkında bir şey söyleyerek onu tenkîd etmedi. Aynı şekilde, önceden de geçtiği gibi onu Beyhekî de rivâyet etti. Şu hikâyeyi Hâfız Sehâvî de el-Kavlü'l-Bedî'de zikretti. Üstelik biz onu delîl olarak ileri sürmek ve onunla hüccet beyân etmek için zikretmedik. Çünki biz hikâyeleri delîl getirmez ve onları hüccet kabûl etmeyiz. Biz onu sadece istînâs ve önceden getirdiğimiz âyetin umûm bildırdiğini îzâh için getirdik. Şu bakımdan ki, Bedevî -ki o bir arabdır- âyetten bunu anladı. Bununla beraber, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem rüyâ'da, onun hakkında şefâat etmesiyle, Allah celle celâlühû'nun Bedevî'yi affettiğini haber verdi. Sonra bu kıssa için bir şâhid buldum:

İbnü's-Sem'ânî, ed-Delâil'de şöyle dedi: Bize Ebû Bekr Hibetü'llâh ibnü'l-Ferec haber verdi. (O), bize, Ebû'l-Kâsım Yûsuf İbnü Muhammed İbnü Yûsuf el-Hatîb haber verdi (dedi). (O), bize Ebû'l-Kâsim Abdurrahmân İbnü Ömer İbnü Temîm el-Müeddeb haber verdi (dedi). (O), bize, İbrâhîm İbnü 'Allân rivâyet etti (dedi). (O), bize, Ali İbnü Muhammed İbnü Ali haber verdi, (dedi). (O), bize Ahmed İbnü Heysem et-Tâî rivâyet etti (dedi). (O), bana babam, babasından, (O), seleme İbnü Küheyl'den, (O), Ebû Sâdık'dan, (O), Ali İbnü Ebî Tâlib radıyallâhu anhu'dan şöyle dediğini rivâyet etti (dedi):

Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem'i defnetmemizden sonra bir bedevî geldi ve kendini Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in kabri üstüne attı, topraklarından başına saçtı ve şöyle dedi: 'Yâ Resûlellah sallallâhu aleyhi ve sellem! Söz söyledin/ ve sözünü işittik. Sen Allah celle celâlühû'dan (aldın) anladın, biz de senden (alıp) anladık. Allah celle celâlühû'nun indirdikleri arasında 'Şâyet onlar kendilerine zulmettiklerinde sana gelseler, Allah celle celâlühû'dan af dileseler ve Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem da onlar için af isteseydi Allah celle celâlühû'yu elbette tevvâb ve rahîm olarak bulacaklardı' âyeti de vardı. Ben katiyetle, kendime zulmettim ve benim için af istemen maksadıyle geldim.' Ardından kabirden, **affedildin** diye seslenildi. **(Rivâyet son buldu.)**

Hâfız Süyûtî, bunu **Tenvîru'l-Halek**'de nakletti. **İbnü Abdi'l-Hâdî**, es-**Sârimu'l-Münkî**'de bu Eser'e işâret ederek, **isnâdını bazı yalancılar uydurdu** dedi; ama bunu delîl ile açıkla(ya)madı. İbnü Abdi'l-Hâdî -hâfız olmasına rağmen- kendi görüşü için taassubda müteannit biridir. (**Er-Reddü'l-Muhkem:45-47)**

Biz de diyoruz ki: İmâm Hâfız Ebû Abdillâh **Muhammed İbn-i Mûsâ İbn-i Nü'mân el- Mezâlî el Merrâküşî** (607- 683) şöyle diyor:Bize rivâyet edildiğine göre Hâfız Ebû Sa'd es-Sem'ânî, Ali radıyallahu anhu ve kerremellâhu vechehû'nun şöyle dediğini anlattı:Resûlüllah sallâhu aleyhi ve sellem'i defnettikten üç gün sonra yanımıza bir bedevî geldi, kendini Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in kabri üstüne attı, toprağından başına saçtı ve şöyle dedi:

Sen söyledin ve sözünü işittik. Senden anladığımızı sen Allahtan anladın. Sana indirilen âyetler arasında, **şâyet onlar kendilerine zulmettikler vakit sana gelseler, hemen Allahtan af isteseler ve onlar için Resûl de af isteseydi, elbette Allah celle celâlühû'yu tevvâb ve rahîm olarak bulacaklardı** âyeti de vardı. Nefsime zulmettim ve benim için af dilemen maksadıyla geldim. Bunun üzerine kabirden hemen, **bağışlandın** diye ses geldi.

İmâm Ebû Abdillâh **Muhammed İbn-i Mûsâ İbn-i Nu'mân el- Mezâlî el Merrâküşî**, yine kendi isnâdıyla, Muhammed İbn-i Nu'mân İbn-i Şibl el-Bâhilî'den şöyle dediğini rivâyet etti: Medîneye girdim ve Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in kabrine vardım. Bir de gördüm ki, bir bedevî devesini hızlıca sürüyor. Hemen devesini çöktürdü ve bağladı. Sonra kabr-i şerîfe girdi ve güzelce bir selâm verip hoş bir düâ yaptı. Sonra da şöyle dedi: Anam babam hakkı içün yâ Resûlelleh sallallâhu naleyhi ve sellem! Kesinlikle Allah celle celâlühû seni vahyine hâs kıldı ve sana içinde evvelkilerin ve sonrakilerin ilmini topladığı bir kitâb indirdi ve kitâbında, **şâyet onlar kendilerine zulmettikler vakit sana gelseler ve hemen Allahtan af isteselerdi, onlar için Resûl de af isteseydi, elbette Allah celle celâlühû'yu tevvâb ve rahîm olarak bulacaklardı** buyurdu. Dediği de haktır. Ben sana günahları i'tirâf ederek, seni Rabbine şefaatçı yaparak geldim. O da (şu âyetinde) va'dettiğidir. Sonra kabre döndü ve şöyle dedi:

Ey en hayırlısı, düzlükte kemikleri gömülenlerin!/ Ve güzel koktuğu onların güzel kokusundan düzlüğün ve yüksek tepelerin.

Sensin o Nebî ki, umulur şefâati/ Sıratta, kaydığı zamanda ayaklar.

Canımdır fedâ o kabre ki, sensin sâkini/ Ondadır afâf, ondadır cömertlik, ondadır kerem.

Sonra da bineğine binip gitti. Ancak mağfiretle gittiğinde hiç şübhe etmiyorum İnşâellah.

Muhammed İbnü Abdillâh el-Utbî de bu haberi anlattı ve sonuna şu ilâveyi yaptı: "Derken uyuya kaldım ve hemen Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'i rüyâda gördüm, bana şöyle dedi: Ey Utbî! Bedevî'ye yetiş ve ona Allah celle celâlühû'nün onu bağışladığını müjdele."

Merhûm **Seyyîd Muhammed Alevî Mâlikî** şöyle diyor: Bu haberi, İmâm Nevevî**, (el-Îzâh:498)** İbn-i Kesîr**, (“şâyet onlar nefislerine zulmettiklerinde…”** âyetini tefsîrinde**)** Ebû Muhammed İbnü Kudâme**, (el-Muğnî:3/556)** Ebû’l-Ferec İbnü Kudâme**, (eş-Şerhu’l-Kebîr:3/495)** Mensur İbn-i Yûnus, **(Keşşâfu’l-Kınâ’:5/30)** İmâm Kurtubî **(Tefsîr:5/265)** gibi büyük müfessirler ve muhaddisler nakletmişttir. Hattâ, (büyük fakîh koca muhaddis) İmâm Nevevi, Utbî’nin bedeviden naklettiği bu beytleri, Resûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem’in kabrini ziyâret esnasında söylemenin müstehab olduğunu söylemiştir. **(Mâlikî’den hulâsa nakil son buldu. Mefâhîm:157-158)**

Mısbâh Muhakkıkı **Hüseyin Muhammed Ali Şükrî** bu rivâyetin, **İbn-i Beşküvâl**’in **el-Kurbetü ilâ Rabbi’l-Âlemîne bi’s-Salâti alâ Muhammedin Seyyidi’l-Murselîn** isimli eserinin 16/Â varağında olduğunu söylemektedir.

Bu rivâyetler muhtemelen ayrı hâdiselerden haber vermektedir. Zîra, Sem’ânî, **Utbî** nisbetinin, **Utbe ibn-i Ebî Süfyân’ın çocukları için kullanıldığını** söyledikten sonra, **Utbî** nesebiyle anılan üç beş kişiyi tanıtıyor. Bunların içinde Sahâbî veya tâbiî olan görülmemektedir. Bu yüzden, olabilir ki, biri diğerinden mülhem olarak gerçekleşmiştir. Hâdiselerin aynı olma ihtimâli de vardır. Şu iki rivâyet, aynı hâdise ise Utbî Hz. Ali zamanında yaşamıştır. Bu takdîrde Utbî’nin sözünü ettiği bedevî şahıs da aynı sahâbîdir. Çünki, olabilir ki, Hz. Ali radıyallahu anh’ın gördüğü bu hâdiseye Sem’ânî’nin tanımadığı ve bilmediği bir Utbî de şâhid olmuştur. İmâm **Nevevî** ve diğer büyük İmâmların hâdiseden **müstehablık** hükmünü çıkarmaları bu ihtimâli kuvvetlendirmektedir. İlim Semânî’nin bildiği ve söylediğiyle de sınırlı değildir. O’nun da zâten böyle bir iddiâsı yoktur. Hâdise birse de rivâyetler arasında çelişki yoktur. İki şekli de mümkindir.

Hikâyenin bizce en mühim noktaları:

Bir: Bunca büyük muhaddisler ve müfessirlerce şu rivâyet’in kabûl görmesi ve **Kur’an’ın açık âyetleri**ne **ters** bulunmaması ve **şirk** kabûl edilmeyip, **güzel** bulunarak kitâblarına alınmasıdır. Hattâ, **mustehab** kabûl edilmesidir.

İki: Bin seneyi aşkındır, hiçbir müctehid, muhaddis, müfessir ve fakîh tarafından **şirk** olarak görülmemesi, kimsenin Nevevî’ye **müşrik** damgası vurmaması… İbn-i Kesîr’in **meşhûr** dediği bu hikâyeye kendisi ve hiçbir âlim tarafından karşı çıkılmaması… Bâtıl olmadığında bir çeşit sükûtî bir icmâın gerçekleşmesi gibi yanlarıdır.

Üç: Bu rivâyetin sıhhat derecesi ise daha sonra gelecek olan başka bir husûstur…

Dört: Bir de bilenler bilir ki, sahîh bir isnâdı yoksa da (müctehid ve muhaddis) insanların kabûl ettiği hadîsin sahîh olduğuna hükmedilir.

([İbn-i Abdi’l-Berr, el-İstizkâr:1/203, Süyûtî, Tedrîbu’r-Râvî: 25, İbn-i Hümâm, Fethu’l-Kadîr:1/217,3/143, Dârekutnî (Mâlik’den):4/40, Süyûtî, Teakkubât: 12,13], Tânevî, İ’lâ Mukaddimesi, Kavâid Fî Ulûmi’l-Hadîs:39-40)

Hattâ, Ümmet’in kabûl ettiği hadîs, bize göre **Mütevâtir** ma’nâsındadır. Çünki, büyük imâmlarımızdan **Cessâs, Ahkâmu’l-Kurân**’inda başka bir münâsebetle şöyle dedi: Ümmet bu iki hadîsi her ne kadar gelişi âhâd olan/Mütevâtir ve Meşhûr olmayan yolla olsa da kabûl ile karşılamıştır. Bu yüzden Mütevâtir kapsamında olmuştur. Çünki, insanların kabûl ile karşıladığı Haber-i Vâhidler bizce bir çok yerde açıkladığımız sebeble Mütevâtir ma’nâsındadır. ([Cessâs, Ahkâmu’l-Kur’ân: 1/386], Tânevî, İ’lâ Mukaddimesi, Kavâid Fî Ulûmi’l-Hadîs: 40)

Beş: **Utbî kıssası**, yukarıdaki nakillerde de görüldüğü gibi âlimlerimizce kabûl gören ve muhtevâsıyla amel etmek **müstehab** kabûl edilen bir haberdir. O hâlde, bir görüşe göre -senedi zayıf bile olsa- **sahîh**, hattâ, **mütevâtir** ma’nâsındadır.

Hâsılı, Utbî’nin haber verdiği bedevi’nin bu işi bir **tevessül**den ibârettir. Hakîkî fail Allah celle celâlühû’dur.Ve siz ey câhil yobazlar!… Hangi İslâm, hangi ilim, hangi irfan ve hangi hayâ ile bu ameli **şirk**, ve onu kabûl eden ve bununla amel eden bunca büyükleri **müşrik** ve **kula ibâdet eden kimseler** olarak kabûl edebilirsiniz?!… (Kezâ bu bilgiler de yukarıda sözünü ettiğimiz henüz yayınlanmamış bir risâlemizden alınmıştır.)

[5] “Nebî Sallallâhu Aleyhi ve Sellem’i ve Melekleri Görmenin Mümkin Olduğu Hususunda, Karanlığın Aydınlatılması”

[6] [Buhârî, Kitâbu’t-Tâ’bîr, 10.], Mu’cem: 6/53 H:6993

[7] [Müslim, Rü’yâ:10,11], Mu’cem: 6/53

[8] [Ebû Dâvûd, Edeb: 88], Mu’cem: 6/53
[Tirmizî, Rü’yâ: 4, İbn-ü Mâce, Rü’yâ:2, Dârimî, Rü’yâ: 4, Ahmed, **1**/279, 361, 375, 400, 450, **2**/232, 261, 342, 410, 411,
425, 463, 469, 472, **3**/472, **5**/306, **6**/294], Mu’cem: 6/53

[9] Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî Ebû Hureyre radıyallahu anh’dan: (İbnü’l-Esîr, Câmiu’l- Usul: 2/528, H: 1006)

[10] Te’vîlin gerekli olduğu yerlerde, nefsâni arzuları îcâbı te’vîle gitmeyip onu inkâr edenleri bu sahîh hadîsi te’vîl etmekte pek hevesli görmekteyiz.

[11] İmâm İbnü Ebî Cemre, (bazı noktalarda) **Allah'ın kudretiyle delîl getirilemeyeceğini**(!) bizim çok bilmişlerimizden, -zamanlarında yaşamadığından- öğrenme şansını kaybetmişe benziyor.

[12] Beyhekî, Delâilü'n-Nübüvve: 7/81 "**Bana selam verilirdi…**", "**Bana selam verildi…**"Müslim, 1/189 H: 167-168.

[13]**Ledünnî ilim** denilen öğrenilmeden ve Allâh'ın hibe ve ihsânı ile bilinen bilgiyi birileri inkâr ede dursun. Ama, ufuklarına ve çaplarına göre, **hakları var**, dense yeridir.

[14] Müminlerin gözlerinden perdenin kalkıp melekleri görmesi bir tür **Keşf**'dir. Cahiller bunu inkâr etse bile fark etmez.

[15] Süyûtî, El-Hâvî li'l-Fetâvâ:2/437-460

[16] Allâme Âlûsî, Rûhu'l-Meânî:22/35-39

[17] Allâme Muhaddis Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ:2/343

[18] Hâfız Muhammed Murtezâ ez-Zebîdî, El-Mu'cemu'l-Muhtass: 272,430

Kitâbın muhakkık'ı olan zavallı ahmak, bunun "**Sûfîlerin uydurması olan bir bâtıl**" olduğunu iddia ediyor. Okumayan, okusa da anlamayan şapşallar her zaman böyle davranırlar. Halbuki, İbnü'l-Arabî, Bâbertî ve diğer Hadîs ve Fıkıh ilimlerinde zirve yapmış bir takımları gibi, bunu kabullenenlerden bir çoğunun Sûfiyye ile alâkası yoktur… Evet, Hâfız İbn-i Hacer Fethu'l-Bârî'de (14/412-414) **Hâfız**

Muhaddis Sehâvî (Ö:902) bunu müşkil bulup kabûllenmemekten yana meylediyorlar. (**Hâfız İbn-i Hacer, Fethu'l-Bârî:14/412-414,**

Dârü'l-Fikr, Sehâvî, El-Ecvibetü'l-Mardıyye: 3/1100,**1115**) Lâkin Onlar, bunu bir ilim adamı ciddiyeti ile yapıyorlar. Bu edebsiz şapşalın yaptığı gibi değil.

[19] Allâme Seyyid Abdu'l Hâdî Necâ el-Ebyârî, Neylü'l-Emânî: 39

[20] İmâm Ahmed İbn-i Hanbel, Buhârî, Tirmizî, Enes radıyallahu anh'dan mutevâtir olarak.

[21] [**Taberânî el-Kebîr**, 'Ubeydullâh İbnü ebî Râfi' yoluyla babası(Râfi')den. Bu "Rabbimi gördüm" lafzı kezâ **Taberânî, es-Sünne**'de İbnü 'Abbâs'dan, Ebû Zü'a'dan bu hadîsin sahîh olduğu nakledilmiştir. Ben (Süyûtî) diyorum ki, bu, geçmiş ve gelecek hepsi uykuda görmeye yorulur. Yine **Taberânî**, **es-Sünne**'de Ümmü't-Tufeyl'den, ve yine **Taberânî es-Sünne**'de Mu'âz b. 'Afrâ'dan], Kenzü'l-'Ummâl:1/228, H:1151

[22] [Tirmizî,. İbn-i Abbas anhumâ'dan. Tirmizî, bu hadîs bu vecihle Hasen ve Ğarîbdir… Bu babda Muâz'dan ve 'Abdurrâhmân b. Âişden rivâyet de vardır. Bu hadîs, Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'den Muâz b.Cebel yoluyla da "uyukladım ve uykum ağırlaştı, Rabbimi en güzel sûrette gördüm" lafzıyla dahî rivâyet edilmiştir, dedi. Abdurrâhmân b. 'Aiş'in hadîsini Dârimî (Sünen'de) ve Beğavî, Şerhu's-Sünne'de rivâyet etti.], Tühfetü'l-Ahvezî: 9/75-76

[23] [Dârimî, Rü'yâ:12], Mu'cem: 2/200

[24] Ahmed Abdurrahmân el-Bennâ, El-Fethu'r-Rabbânî: 17/224

[25] [Tirmizî, (Tirmizî, bu hadîs Hasen ve Sahîhdir, dedi), Ahmed, Taberânî, Hâkim, Muhammed b. Nasr, Kitâbü's-Salât'da ve İbnü Merdûye], Mübârekfûrî, Tühfetü'l-Ahvezî: 9/77-78

[26] Bu zât Mâtürîdiyye Mezhebinin ileri gelen Akâid âlimlerindendir.

[27] Nûruddîn es-Sâbûnî, El-Bidâye: 43 Bu kitap **Mâtürîdiyye Akâidi** kitabıdır.

[28] Mirkât Şerhu Mişkât:2 /427

[29] **El-Fethurrebbânî**: 17/223.

[30] İbn-i Hümâm:Fethu'l-Kadîr: 1/467

[31] [Taberani el-Evsat, İbnu Asâkir, Câbir radıyallahu anh], Kenzü'l-Ummâl:1, H: 1046

[32] Ebû Dâvûd, Diyât, (4/710), Nesâî, Kasâme (8/53), İbn-i Mâce, Tıb, 16 (4/103), İncâhu'l-Hâceh,(248), Hâkim, el-Müstedrek, "**isnâdı sahîhdir**" dedi, Zehebî de "**Telhîs**"inde de O'nu tasdîk etti. (4/212)

[33] [İmâm Hattabî, Meâlimu's-Sünen: 4/710], Azîm Âbâdî, 'Avnü'l-Ma'bûd: 12/ 330-331, Muhammed Hayât es-Senbelî, Hâşiye-i Ebî Dâvûd: 2/630

[34] "Ebû Dâvûd Hâşiyelerinden biri" dediği, Şeyh Muhaddis Mahmûd Hasen ed-Düyûbendî'nin Ebû Dâvûd Hâşiyesidir. (2/282)

[35]Muhammed Hayât, Senbelî, Hâşiye-i Ebî Dâvûd: 2/630.

[36] Ebû Dâvûd, Sünen: 4/711,

[37] Abdü'l-Ğenî el-Müceddidî, İncâhu'l-Hâceh
Hâşiye-i İbn-i Mâceh: 248

[38] [Buhârî, İ'tisâm: 20-21, Müslim, Akdıye: 15,
Ebû Dâvud, Akdıye: 2, Nesâî, Ahkâm: 2,
Kudât: 3, İbnü Mâce, Ahkâm: 3, Ahmed, 4/198, 204, 205], Mu'cem: 1/390

[39] Nisâ:58

[40] Zümer:9

[41] Keşfu’l-Hafâ:1/88

[42] [Abdulhayy el-Leknevî, Fetâvâ: 141,142],

Hamdullah ed-Dacvî, El-Besâir: 91

[43] Dârimî, Şüreyh yoluyla Ömer radıyallâhu anhu’dan, Müsned: 171. H:167

[44] Nesâî, Kitâbu Âdâbi’l-Kudât: 2/305, Kadîm-i Kütübhâne-Karaçi-Pâkistân. Dârimî, Müsned (benzer bir lâfızla ve az bir fazlalıkla): 1/71, H:165. Dârü’l-Kitâbi’l-‘Arabî.

[45] Dârimî, Müsned:1/66. H:143

[46] İbn-i Mâce: 4/42, Benzerini Ebû Dâvud, H:4607, Tirmizî, H: 2676, 2677

[47] Sözün nazmı, bir ma’nâyı anlatmak için söylenmemesine rağmen o ma’nâyı da gösteriyorsa, buna **İş’ârî Ma’nâ** denir. (Mir’âtü’l-Usûl: 43) Vâkı’a Fıkıh Usûlündeki İşârî Ma’nâ ile sözünü ettiğimiz işârî ma’nâ farklı ise de bunun Fıkıh Usûlünde bile bir başka şekilde mevcûd olduğuna dikkati çekmek istedik.

[48] Envâru’t-Tenzîl, Tefsîr-i Kebîr, Âlûsî vd. Bunlara misâl verip sözü uzatmak istemiyoruz. İsteyen rast gele bir şekilde şu tefsîrlere bakabilir. Çok merak edip bizden isteyenler olursa inşâellâh ileride bol bol misâl veririz.

[49] Muhammed Ali es- Sâbûnî, **Et-Tibyân**:169-184

[50] Keşif ve sâlih rü’yâ ile alâkalı onlarca âyet ve hadîs vardır ki onlar hakkında şimdi değil de inşâellâh ileride yazılar yazacağız.